

Van:

Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)

Nieuwezijds Kolk 28, 1012 PV Amsterdam (mail: info@fimnederland.nl)

Aan: Ministerie van BZK

Datum: 27 december 2023

Onderwerp: **DUMAVA internetconsultatie nov/dec 2023** (13-11-2023 t/m 28-12-2023)

L.S.

Om verduurzaming van maatschappelijk vastgoed te bevorderen en te versnellen, is de nieuwe DUMAVA-regeling een belangrijk instrument. Dat de DUMAVA-regeling intensief wordt geëvalueerd en na elke ronde (met input vanuit (pre-)consultatie) wordt bijgesteld, waarden wij zeer. Het getuigt van transparantie en een open vizier bij BZK en overige betrokken ministeries. Daardoor kunnen oneffenheden en mogelijk ongewenste neveneffecten tijdig worden geëlimineerd en kan de regeling iedere keer worden verbeterd of beter worden afgestemd op de daadwerkelijke opgave en uitvoeringspraktijk.

Allereerst bedanken wij u daarom voor het betrekken van onze organisatie en onze achterban om mee te denken bij de evaluatie van de subsidieregeling DUMAVA en de wijzigingen richting tranche 3 middels de preconsultatie en deze internetconsultatie.

Ook voor de monumenteneigenaren is de subsidieregeling DUMAVA namelijk een essentiële financiële ondersteuning om tegemoet te komen in de kosten voor verduurzaming en daarmee deze unieke, van maatschappelijk belang zijnde panden, van een duurzame toekomst te voorzien. Dat is zeer wenselijk, omdat deze eigenaren met hun vastgoed een voorbeeldrol vervullen en de unieke panden (tijdelijk, maar wel voor volgende generaties) beheren waarbij hun investeringen zelden terug te verdienen zijn uit exploitatie. Dit mede omdat verduurzaming van monumentaal vastgoed vaak om meer maatwerk vraagt en daardoor kostbaarder is met dus langere terugverdientijden. Er is eigenlijk altijd sprake van een onrendabele top.

Wij willen u dan ook complimenteren voor de duidelijke eigen aanpak voor monumenten met ruimte voor maatwerk in de subsidieregeling DUMAVA (o.a. Maatregelen, L. Monumenten, pag 15-16), waarmee u ons inziens recht doet aan de unieke maatschappelijke waarde van monumenten met hun specifieke kwaliteiten en kwetsbaarheden.

Ook juichen wij toe dat het begrip monument is verbreed, waardoor niet alleen voor rijksmonumenten maar ook voor gemeentelijke en provinciale monumenten een aanvraag kan worden ingediend (A, art. 1; sub 8, pag. 1). Hiermee wordt het maatschappelijk belang van duurzame instandhouding van cultureel erfgoed, in de brede zin des woords, onderstreept.

De FIM heeft haar achterban geraadpleegd en reageert gaarne op de voorgenomen wijzigingen vanuit het perspectief van monumenten en hun eigenaren. Deze reactie bestaat uit algemene opmerkingen, vragen en oplossingsrichtingen met specifiek een reactie op artikel en bijlagen.

De omvang van onze reactie is wellicht fors, maar e.e.a. neemt niet weg dat de FIM de DUMAVA-regeling een zeer welkome en doeltreffende regeling vindt en blij is met de mogelijkheid van deze internetconsultatie.

De FIM (Federatie Instandhouding Monumenten) is de collectieve belangenbehartiger van ruim 40 particuliere monumentenorganisaties in Nederland, die opkomt voor de belangen en duurzame instandhouding van gebouwde, groene en mobiele monumenten. De FIM onderschrijft het grote belang van verduurzaming van monumenten ter behoud en instandhouding ervan.

Zo ondersteunt de FIM – en haar leden zijn (mede-)opstellers van – de Routekaart Verduurzaming Monumenten, die de gezamenlijke strategie bevat om te komen tot verduurzaming van monumenten en de CO₂-reductie zoals afgesproken in het Klimaatakkoord in Parijs. In het najaar van 2018 heeft de monumentensector de eerste versie van de Routekaart aangeboden aan de klimaattafel 'gebouwde omgeving'.

www.fimnederland.nl

Tot nadere toelichting zijn wij gaarne bereid. Mail daartoe a.u.b. naar info@fimnederland.nl t.a.v. de Voorzitter en/of de Penningmeester o.v.v. DUMAVA-reactie FIM.

Wij zien uw reactie graag tegemoet.

namens de FIM,

Eefje van Duin
voorzitter

Isja Finaly
penningmeester

Algemeen

- De hoeveelheid afwijzingen onder monumenteigenaren in de vorige twee subsidietranches was groot, door budgetoverschrijding. Afwijzingen zijn enorm demotiverend. Wij hopen dat verhoging van het totale budget (subsidieplafond) en verlaging van het maximale subsidiebedrag per aanvraag van € 2,5 mln naar 1,5 mln helpt om meer eigenaren een subsidie toe te kennen (E, art. 5, sub 1 en 2, pag 2; en I art. 9 sub 1.d, pag 3).
- Echter, wij zijn van mening dat eerder (meermaals) afgewezen aanvragen, niet in volgende tranche als 'integraal project' mogen worden afgewezen als zij in de tussentijd alvast maatregelen hebben getroffen uit het eerder ingediende integrale plan. In zo'n geval zouden zij op z'n minst voor de nog uit te voeren werkzaamheden als 'integraal' mogen worden beschouwd (met bijbehorend subsidiepercentage) vanuit de totale berekening van de energieprestatie.
- De nieuwe regeling voorziet in versnelling van de opgave door integrale projecten meer te subsidiëren t.o.v. losse maatregelen. Wij begrijpen deze koerswijziging om te komen tot de 'renovatiestandaard' die voortkomt uit Europese richtlijnen voor gebouwen van publieke instellingen, maar voor veel kleinere monumenteigenaren vrezen wij dat juist zij hierdoor van verduurzaming zullen afzien. De financieringsopgave in één keer is zó groot dat zij dit niet aankunnen. Het aanvragen van één of enkele losse haalbare maatregelen met een financiële ondersteuning vanuit de subsidieregeling DUMAVA van bijna een derde van de kosten was voor hen een goede stimulans. Door de voorgenomen aanpassingen aan de subsidieregeling richting deze nieuwe derde tranche, zullen nog meer monumenteigenaren afhaken. Kan de subsidie 30% blijven voor uitvoering van alle losse verduurzamingsmaatregelen aan monumenten?

Specifiek

1. Bijlage I, A.3 Duurzaam monumentenadvies, pag. 8

- Het is omfloerst om hier te spreken van ‘de volgens de beroepsgroep geldende norm’ omdat in de praktijk wordt gevraagd om een ‘advies niveau 2 of 3 conform de ERM-richtlijnen’. De ERM (stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg) is de instantie die de Uitvoeringsrichtlijnen en Beoordelingsrichtlijnen voor de beroepsgroep van monumenten beheert. Door een ERM advies niveau 2 of 3 te eisen, kun je ook weglaten dat er een bouwhistorisch onderzoek met waardenstelling van een gecertificeerd bouw- of architectuurhistoricus noodzakelijk is. Het advies niveau 2 of 3 ziet immers toe op de mate van ingrijpen in relatie tot de waardenstelling van gebouwonderdelen of van het gebouw als geheel.
- Kan de ‘volgens de beroepsgroep geldende norm’ worden aangepast in ‘een advies niveau 2 of 3 conform de ERM’?

2. Labelsprongen en vereiste onderzoeken en berekeningen bij monumenten:

- Het vaststellen van labels m.b.v. NTA 8800 en de MPG zijn eigenlijk niet geschikt voor historische en ingewikkelde bestaande gebouwen. Er kan niet, of alleen op zeer complexe wijze, gerekend worden aan monumenten.

Bijvoorbeeld: het rekenen aan behoud van monumentaal glas, waarbij achterzetramen worden toegepast ter verduurzaming van de gevelopeningen. Met de NTA 8800 en de MPG kun je hier niet aan rekenen. Je zou in zo’n geval het totale effect van “bestaand monumentaal glas + nieuwe spouw + achterzetglas + raam + kierdichting” willen weten, uitgedrukt in een isolatie- of U-waarde. Dat lukt alleen met enkele zeer doorgewinterde adviseurs (in heel Nederland) die veel handmatig moeten invoeren in de NTA 8800.

- Is het mogelijk om de labelsprongen (en de bewijsvoering daarvan op deze wijze) *niet* te hanteren voor monumenten, maar om voor monumenten een % CO₂-reductie te hanteren?
Bijv. bij P.3 en P.1 een CO₂-reductie van 20% en bij P.2 een CO₂-reductie van 30%?
En dit achteraf aan te tonen met een DuMo-advies niveau 3 conform richtlijn ERM.

2.a Bijlage 1, P.1 Integraal met Maatwerkadvies en P.2 Integraal met Maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie, pag. 9.

- Aanvullend op bovenstaande vraag:

Is het mogelijk om een onderzoek te laten doen naar de toepasbaarheid van de NTA 8800 in de erfgoedsector t.b.v. bruikbaarheid voor monumenten met realistische normering?

Toelichting: het vaststellen van een exact berekend label volgens de NTA 8800 is niet praktisch en wenselijk. Het label is dan niet afgestemd op de werkelijke gebruikssituatie en wordt zeer kostbaar voor de eigenaar. Het is niet voor niets dat monumenten vrijgesteld zijn van labels, omdat de monumentale waarden boven de energieprestatie

staat. Vanwege de monumentale waarden en de bouwfysische risico's is het zeer optimaal isoleren vaak niet wenselijk en kan zelfs schade veroorzaken. Daarnaast is het uitvoeren van een energielabel dat voldoet aan de NTA8800 voor een complexer monument, bijvoorbeeld een kasteel of een grotere kerk zeer arbeidsintensief en daarmee buitensporig kostbaar.

2.b Bijlage P.3 Integrale aanpak verduurzaming monumenten met 20% energiebesparing, pag 10.

- Bij integrale projecten dient een MPG-berekening (MilieuPrestatie Gebouwen) te worden bijgevoegd. Dit is een nieuwe eis die ons inziens geen toegevoegde waarde heeft. Voorstel: schrappen.

Toelichting: de MPG moet op een zeer gedetailleerd niveau berekend en onderzocht worden wat volgens ons volledig overbodig en zeer kostenverhogend is. Dit principe is namelijk ontstaan uit de nieuwbouw en in het geheel niet geschikt voor monumenten. De theoretische eisen bij monumenten zijn echt anders dan bij nieuwbouw, dus wanneer kun je voldoen aan een waarde < 1 als je ook de monumentale waarden moet borgen met toepassing van misschien andere materialen? Bovendien worden er geen eisen aan de uitkomsten gesteld, dus de meerwaarde van een dergelijk rapport is onduidelijk.

3. Eigenaren / aanvragers (Artikel I. artikel 11) onderneming als bedoeld in bijlage I van de algemene groepsvrijstellingsverordening

- Nog steeds kan een specifieke groep monumenteigenaren niet aanvragen omdat zij worden gezien als 'ondernemer', denk hierbij onder andere aan de stadsherstellen. Vanuit hun doelstelling hebben zij dezelfde opgave als monumentenbeherende stichtingen en verenigingen. Zij dienen eenzelfde algemeen maatschappelijk belang als het om behoud en verduurzaming van monumenten gaat inclusief de financiële opgave. Wij zien een grote meerwaarde als ook deze organisaties een aanvraag kunnen indienen.
- Kunt u aangeven wat de argumenten uit de internetconsultatie van 'DUMAVA tranche 1' waren om deze categorie eigenaren uit te sluiten tot deze subsidieregeling en acht u deze argumenten nog steeds van toepassing?

4. K, art. 11, sub 3, pag. 4.

- In dit artikel staat dat adviezen die uitgevoerd of opgesteld voorafgaand aan de indiening van de subsidieaanvraag worden afgewezen. Gezien het verplicht is een energieadvies of maatwerkadvies mee te sturen, is het nodig dit vooraf af te ronden. Dit is een discrepantie, die volgens ons aanpassing behoeft.

5. Maatregelen, H, pag 14. Duurzame energie

- De aanschaf en plaatsing van zonnepanelen is voor veel monumenteigenaren (veelal kleine organisaties van klein maatschappelijk vastgoed) een grote investering. Subsidie is een belangrijke stimulans om PV-panelen te plaatsen. Wij stellen voor om PV-panelen (nog) niet van de maatregelenlijst af te halen.